

Juha Saarela

MEINBALD

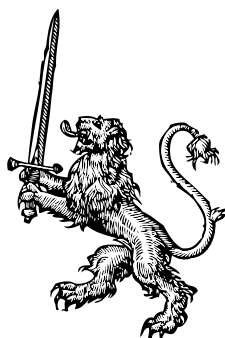
MEINBALD

Juha Saarela
MEINBALD

Romaani

FORWARD WITH JOY

<https://stiernkors.com/kirjat>
© Juha Saarela & Stiernkors Osakeyhtiö 2025

FORWARD WITH JOY

Tampere
www.stiernkors.com
ISBN: 978-952-94-9704-1

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

SITAATIT

»Älä mene ulkopuolellesi, vaan palaa itseesi. Totuus asuu ihmisen sisällä, ja jos havaitset luontosi muuttuvaksi, nouse yläpuolellesi. Mutta muista noustessasi, että nostat itsesi järkisielusi yläpuolelle. Pyri siis tavoittamaan paikka, jossa järjen tosi valo sytytetään. Sillä mihin jokainen hyvä järkensä käyttäjä pyrki, ellei totuuteen?»

Augustinus: *De vera religione* 39, 72

»Sillä mennyttä aikaa ei enää ole olemassa ja tuleva aika ei ole vielä tullut. Mutta nykyaika, jos se aina olisi nykyistä eikä muuttuisi menneeksi, ei enää olisi aikaa, vaan ikuisuutta. Jos nyt siis nykyaika vain sen vuoksi on aikaa, että se muuttuu menneisyydeksi, kuinka voimme silloin väittää, että se on olemassa, jos sen ainoa olemisen peruste on siinä, että se ei enää tule olemaan.»

Augustinus: *Tunnustukset* XI.14, s. 421

»Oikeastaan ei siis voida sanoa: on kolme aikaa, mennyt, nykyinen ja tuleva. Asianmukaisemmin ehkä sanottaisiin, että on kolme aikaa: menneen nykyisyys, nykyisen nykyisyys ja tulevan nykyisyys. Sillä nämä kolme asiaa olivat jollakin tavalla sielussa, muualla en niitä näe. Menneen nykyisyys on muisti, nykyisen nykyisyys on havainto ja tulevan nykyisyys odotus.»

Augustinus: *Tunnustukset* XI.20, s. 429

LUKIJALLE

Meinbaldin tarina syntyi päähäni pälkähtäneestä selittämättömästä tarpeesta selvittää, mistä me nykysuomalaiset olemme tulleet ja miten esi-isämme on aikanaan käännytetty kristinuskoon. Ja mistä maahamme tupsahti niin monta kyvykästä sotilasta, että heidän jälkeläisistään syntyi uusi soturiaateli tähän idän ja lännen ikuiseen puskuriin. Olin törmännyt sattumalta kahden eri miehen, piispan ja rälssimiehen, sinetteihin, jotka olivat yksi yhteen samanlaisia kuin se, jonka löysin Böömissä perustetun ritarikunnan tunnuksesta. Tunnuksessa on tähti ja risti. Tutkittuani tätä outoa yhteensattumaa löysin monta muutakin sattumanvaraiselta vaikuttavaa vinkkiä siitä, että Böömistä on aikanaan ollut paljonkin yhteyksiä Ruotsin silloiseen Itämaahan. Kiinnostuin aiheesta niinkin paljon, että päätin koota kaikki löytämäni palapelin osaset yhteen nähdäkseni, millaista elämä on täällä Euroopan koilliskolkalla 800 vuotta sitten ollut. Paloja löytyi paitsi historiakirjallisuudesta, kronikoista ja annaaleista, mutta myös saagoista, kansantarinoista, arkeologisista ja muinaisuskomusten

tutkimuksista. Jouduin kuitenkin hyvin nopeasti toteamaan, että historian lähteet ovat paikoitellen hyvin puutteellisia ja niinpä näitä toistuvia aukkoja paikkaamaan tarvittiin jonkin verran mielikuvitusta ja loogista päättelyä. Syntyi tämä elämäntarina, jota lähdet nyt lukemaan. Kuitenkin ennen itse tarinaan sukeltamista on paikallaan luoda pieni katsaus siihen, millaisessa maailmassa tuolloin elettiin.

Paavi kannusti 1200-luvulla Ruotsia ja Tanskaa ristiretkiin pohjoisessa ja yrityksiin kääntää itäisen Euroopan ortodoksisia slaavikansoja (erityisesti Pihkovan ja Novgorodin tasavalloissa) länsiroomalaiseen katolisuuteen. Pohjoisessa paavi pyysi mm. liiviläistä kalpaveljeskuntaa lähettämään joukkoja suojelemaan suomalaisia, jotka katolisen kirkon näkökulmasta "puolipakanallisena kansana" kävivät jatkuvaa sotaa idän kirkkoa edustavan Novgorodin kanssa. Jälkipolville ei ole jäänyt mitään todisteita, saapuiko liivinmaalaisia koskaan Suomeen, mutta se tiedetään varmasti, että silloinen Suomen piispa Tuomas oli läheisissä väleissä kalparitariston kanssa, ennen kuin äkkiä joutui erotetuksi toimestaan ja joutui pakenemaan liiviläisiä ja Suomen papistoa Gotlantiin, Visbyyn.

Paavilla oli sotavoiminaan useita aseistettuja ritarikuntia Euroopassa ja vaikka hän toisaalta kävi valtataistelua Pyhän saksalaisroomalaisen keisarikunnan keisarin Fredrik II:n kanssa, oli saksalainen ritarikunta paaville uskollisena tehnyt veristä käännytystyötä Baltiassa jo useita vuosikymmeniä. Viimeisenä voittonaan pitkien valloitustaistelujen jälkeen ritarikunta oli valloittanut Viron, jonka viimeinenkin maakunta Saarenmaa oli lyöty ja alistettu kirkkovaltiolle.

1200-luvun taitteessa läntistä kristittyä maailmaa johti Innocentius III, joka oli palauttanut paavin maallisen vallan

hallitessaan Roomassa. Innocentius tulkitsi olevansa suoraan Kristuksen sijainen ja näin ollen kuninkaita korkeampi ja oikeutettu käskemään heitä kaikkia. Noustessaan johtamaan katolista kirkkoa Innocentius III sai johtoonsa keskiajan tehokkaimman hallintokoneiston. Kirkko muistutti kovasti suurvaltaa, ylikansallista valtiota: sillä oli omat lakinsa, lainsäätäjänsä, tuomioistuimensa, lakimiehensä, vankilansa sekä koko silloisen Euroopan parhaiten järjestetty ja tehokkain hallintokoneisto. Innocentius III oli koko Euroopan johtaja, koska Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisarin kuoltua hänellä ei ollut ainuttakaan tarpeeksi vaikutusvaltaista kilpailijaa. Paavin poliittisia neuvoja noudatettiin niin Ranskassa, Englannissa, Tanskassa, Unkarissa kuin myös Böömissä. Hän aloitti neljännen ristiretken, joka kesti vain kaksi vuotta, mutta johti mm. Konstantinopolin ryöstöön ja siten Rooman ja Bysantin kirkkojen eroon ja suureen skismaan. Itä ja länsi erosivat eivätkä palanneet koskaan yhteen.

Edeltäjänsä tapaan seuraavaksi paaviksi noussut Honorius III keskittyi Pyhän maan takaisin valtaamiseen ja hengellisiin uudistuksiin kirkon sisällä. Toisin kuin edeltäjänsä, Honorius pyrki päämääriin lempeydellä voiman sijaan. Hän tiesi, että vain yhden henkilön avulla hän pystyisi valtaamaan Pyhän maan takaisin, ja tämä henkilö oli hänen entinen oppilaansa, Saksan Fredrik II. Vuonna 1220 Fredrik valittiin Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisariksi ja paavi kruunasi hänet sillä ehdolla, että tämä osallistuisi viidenteen ristiretkeen. Fredrik II, kuuluisan Fredrik Barbarossan pojanpoika, ei kuitenkaan pitänyt mitään kiirettä ristiretkelle lähdössä. Jo hänen isänsä, Keisari Henry VI, oli halunnut tehdä kaikista maistaan perinnöllisiä ja hän oli myös väittänyt, että kaikki paavin läänit olivatkin itse asiassa keisarin läänejä. Koko keisarikunnassa oli siis hengellisen ja maallisen

ylimmän johdon välillä hyvin suuri ristiriita niin perimyksellisyys-, omistajuus-, kuin käskyvalta-asioissa. Tämä heijastui kansan keskuuteen monenlaisena epävarmuutena ja levottomuutena. Riidat puhkesivat kuin tyhjästä, äityivät helposti väkivallaksi, mikä puolestaan aiheutti lisää riitoja, pelkoa ja epävarmuutta.

Prahassa, Böömin keskuksessa, saksalaisen ritarikunnan kiinteistö lahjoitettiin sairaalalle, jonka perustaja oli Agnes Böömiläinen, kuninkaan tytär. Paavi vahvisti lahjoituksen vuonna 1236. Pari vuotta myöhemmin paavi virallisti Agnesin esityksestä uuden, Punaisen tähden ja ristin ritarikunnan, formalisoiden sen Pyhän Augustinuksen säännöstön alaisuuteen. Kyseessä on ainoa Tšekeistä lähtöisin oleva uskonnollinen ritarikunta ja ainoa naisen perustama katolinen ritarikunta maailmassa. Keskiajalla se loisti hyväntekeväisyydessä, sairaiden hoidossa ja sielunhoidossa. Ritarikunta käynnisti pappisseminaarin Tšekeissä, opetti kouluissa, perusti useita sairaaloita toimien yhtenä pienenä mutta aikaansaavana osana Pyhää roomalaista keisarikuntaa. Ritarikunnassa palveli mm. saksalaisia, puolalaisia, sleesialaisia, moravialaisia ja valloneja ja sen toiminta kytkeytyi myös kiinteästi muihin katolisiin ritarikuntiin. Perustajansa Pyhän Agnesin lisäksi ritarikunta on aurannut syvän ja pysyvän uran kulttuurin ja koulutuksen kentillä Euroopassa hengen ja hyväntekeväisyyden toimissa.

"Hengen ja hyväntekeväisyyden toimien" rinnalla tapahtui paljon muutakin, usein 1200-luvun levottomat ajat edellyttivät täysin toisenlaisia toimia. Euroopan viimeinenkin pakanallinen kolkka piti käännättää ja ottaa paavin pysyvään suojeluun. Näistä toimista ei jälkipolville ole säilynyt mitään kirjoitettuna historiana. Se ei tarkoita, että mitään ei olisi tapahtunut, tai että mitään jälkiä ei olisi jäänyt ja periytynyt

osaksi elävää ja muuttuvaa käsitystämme historian tapahtumista. Ovathan lukuisat menneet tapahtumat myös osaltaan vaikuttaneet yhä muuttuvaan DNA-perimäämme ja onpa noilta ajoilta suullisena perintönä jäänyt jälkiä joistakin legendaarisista hahmoista. Suomalaisille yksi keskeisin tällainen hahmo on Matti Kurki. Hänen vaikutusaikansa osuu samaan ajankohtaan, jolloin idän ja lännen kirkot taistelivat Suomessa. Aika, jota tuolloin elettiin, oli aikaa, ennen kuin kello oli orjuuttanut ihmiset. Aika oli ennen kaikkea suhteellista; se oli siten myös erilainen sotilaille kuin kauppiaalle tai talonpojalle, erilainen kuninkaalle kuin papille. Aurinko toki tahditti heitä kaikkia, mutta jokaisen päivärytmi määräytyi sen mukaisesti, mitä asioita oli tehtävä ja kenen alaisuudessa.

I LUKU — DRESDENISTÄ PRAHAAN

Dresden, Toukokuussa Anno Domini 1220

Kevät oli edennyt jo lähes kesän partaalle. Aurinko lämmitti rantakiviä ja sai tietkin kuivumaan, niin että tomupilvet nousivat ihmisten liikkussa hiekkateillä. Saappaat vaihdettiin kevyempiin sandaaleihin, sillä sateita ei Dresdenissä oltu nähty ainakaan kuukauteen.

Udo ja Konne, kauppiaspariskunta, saivat toukokuussa Herran vuonna 1220 poikalapsen ja päättivät nimetä hänet Meinbaldiksi. Nimi juontui Udon suvusta, ollen peräisin esikristilliseltä ajalta. Udo ja Konne olivat kristittyjä köyhiä kauppiaita, yritteliäitä ja rohkeita nuoria saksalaisia, jotka elämä oli saattanut onnellisesti yhteen Elben etelärannalla Dresdenissä. Tänne slaavien vanhan kalastajakylän paikalle kasvavaan keskukseen oli alkanut virrata ihmisiä osana suurta saksalaisten muuttoaaltoa itään. Kauppiaille Dresden oli houkuttelevaa rajaseutua, sillä Elbe-joki toimi vilkkaana kauppareittinä johdattaen lukuisat jokilaivat Böömin

kehittyvään keskukseen Prahaan ja sieltä takaisin. Tuoreet vanhemmat olivat tietenkin hyvin onnellisia ja ylpeitä terveestä poikalapsestaan.

Toukokuun ensimmäinen päivä, AD 1222

Udo ja Konne odottivat jälleen perheenisäystä. Oli satanut koko huhtikuun ja lieju peitti tienpinnat, se tarttui saappaisiin ja tuoden lisämurhetta perheenäideille, jotka joutuivat siivoamaan jatkuvalla syötöllä. Kaksivuotias Meinbald osasi jo puhua, mutta vanhemmilla alkoi käymään tila vähiin. Lapsen käsitys maailmasta oli hyvin turvallinen, mutta liejun lisäksi moni muukin huoli ja murhe vaivasivat vanhempien arkea.

- Konne, emme me tule mahtumaan tähän pikkutönöön, kun seuraava lapsi syntyy. Kuulin juuri käydessäni Hampurissa, että aika moni suunnittelee lähtevänsä itään slaavien maille, nyt kun kirkko ja keisarikin olivat taas yhdessä tekemässä valtakunnan laajentumista. Eikö meidänkin kannattaisi lähteä itään?

- Olet Udo oikeassa, tila käy kovin vähiin, kun tämä uusi pienokainen suo syntyä tähän maailmaan. Dresden on kasvanut täällä ollessamme, mutta meillä ei ole riittävästi varallisuutta tai tuloja vuokrata tonttia tai hankkia rakennusaineita isompaan taloon.

Udo tuumasi vaimolleen, että kreivikunnan rajaseudulla kauppiaselämä oli turvatonta ja epävarmaa verrattuna kaupunkeihin. Konne kuunteli miestänsä Meinbald sylissään ja tuumi:

- Miksipä emme muuttaisi, mutta minne asti asettuisimme?

- Olen monta kertaa kuullut, kuinka Böömistä tulevat kauppiaat ovat jutelleet keskenään, miten siellä on valtava markkinapaikka ja siellä on jatkuvasti kasvavaa tarvetta aivan kaikelle, mitä laivalla voi kuljettaa. Siellä, missä on ihmisiä, tarvitaan vaatteita, kankaita ja käyttötavaroitakin. Mennään siis Prahaan, Böömin kasvavaan keskukseen!

Innostus ja usko parempaan tulevaisuuteen jossakin muualla kuin täällä alkoi vallata heidän mielialojaan. Koska he olivat asiasta niin yhtä mieltä, ei perheellä mennyt kauaa, kun he jo muuttivat Dresdenistä Prahaan. Udo oli kirjoittanut Prahän raadille ja saanut luvan harjoittaa porvarinammattiaan yhdessä vaimonsa kanssa Prahän linnoituksen suojissa. Muutto tapahtui kätevästi Elbeä pitkin jokilaivalla, johon mahtui pienen perheen kaikki maallinen omaisuus. Jokiproomu kuljetti perheen kolmessa päivässä Prahän markkinapaikan lähelle rakennettuun uuteen jokisatamaan. Uudet maisemat ja Böömin vieraat ihmiset herättivät Konnessa jonkin verran levottomuutta, mutta Udo otti tuntemattomat uudet asiat vastaan hieman rennommin. He asettuivat asumaan saksalaisalueelle Vltava-joen laaksossa Prahän keskustasta hieman länteen. Prahassa oli kaikkiaan vain noin 2000–3000 asukasta, se oli siis vielä hyvin pieni asutuskeskus, mutta kuitenkin yksi Saksalais-Roomalaisen keisarikunnan keskuksista. Böömin kuninkaana hallitsi keisarille uskollisuusvalan vannonut Ottokar I.

Elokuun viimeinen päivä, AD 1222

Meinbaldin pikkusisko syntyi Prahassa eräänä kuumana elokuisena iltapäivänä. Lapsenpäästäjä oli tullut Prahan luostarista ja hakenut naapurista pari saksalaisrouvaa avukseen, ennen kuin hän aloitti hikisen urakkansa. Udon toimiessa lähinnä pikkumiehen hoitajana naiset hoitivat lapsen maailmaan. Udo keskitti huomionsa täysin Meinbaldiin ja sai siten itsensä rauhoitettua. Hän ei kuitenkaan voinut olla aika-ajoin täysin tyyni, sillä niin yleistä oli, että synnytyksissä menetettiin joko lapsi tai äiti tai - pahimmassa tapauksessa - molemmat. Äiti Konne sai kuitenkin ensiluokkaisen hyvän hoidon ja niin sekä uusi vauva, että äiti säilyivät elävinä ja lähes ehjinä toimituksesta. Perhe jäi illan hämärtyessä kiitollisena omiin oloihinsa uuden terveen tyttölapsen kanssa. Neljä viikkoa myöhemmin tyttö kastettiin Prahan katedraalissa. Hän sai nimekseen Kunigunde.

Sisarukset kasvoivat yhdessä äitinsä ja isänsä hellässä huomassa. Böömissä oli kasvava vahva saksalainen yhteisö, sillä muuttoliike lännestä oli tuonut Prahaan monia perheitä. Lapsilla oli siis lähellä saman ikäisiä kavereita, leikit toisten saksalaisperheiden lasten kanssa sujuivat kotipihoilla ja lähimetsissä. Meinbald ja naapurin Fridrik leikkivät lähes joka päivä yhdessä. He pitivät aina yhtä, oli sitten kyse kauppaleikeistä, ratsastusleikeistä tai leikkisodista isompia poikia vastaan. Kunigunde pääsi leikkeihin myös mukaan, oikeastaan jo ennen kuin oli itse leikki-iässä. Yleensä hänen osansa oli olla pelastettava tai suojeltava neito, siinä missä Fridrik ja Meinbald leikkivät suuria sankareita. Sankareita riitti ihailtaviksi esikuviksi - oli keisareita, kuninkaita, pyhimyksiä ja suuria ritareita, joista vanhemmat olivat kertoneet lapsilleen iltasatuja. Meinbald rakasti Fridrikin kanssa seikkailemista

Meinbaldin elämäntarina kertoo 1200-luvun pohjoisista ristiretkistä, historian hämäriin jääneestä ajanjaksosta, jolloin Suomi saatettiin katolisen kirkon hallitsemaan "taivaalliseen" ja Ruotsin kuningashuoneen "maalliseen" valtakuntaan. Meinbald saapuu Suomeen böömiläisen ritarikunnan osaston kanssa paavin käskystä käännyttämään harhaoppisia. Baltiassa on käyty verisiä taisteluita jo yli vuosisata ja nyt on tullut aika käännyttää myös Euroopan viimeinen pakanamaa, Häme. Miehet kohtaavat pohjoisen perukoilla jotakin aivan muuta, kuin mitä odottavat.

